

Parlement en Wetenschap

FACTSHEET INDIA EN NEDERLAND, INDIA EN DE EU

Deze factsheet is tot stand gekomen in het kader van de samenwerking tussen de Tweede Kamer, de KNAW, NWO, UNL en de Jonge Akademie.

Auteur: dr. Carolien Stolte, Universiteit Leiden

23 februari 2022

Inleiding

In het huidige geopolitieke klimaat neemt het strategisch belang van India voor Europa toe. Andersom is de EU een van de belangrijkste handelspartners van India, en daarbinnen vervult Nederland een bijzondere rol. De in 2015 geopende afdeling van ASSOCHAM (Associated Chambers of Commerce and Industry of India) in Amsterdam is bijvoorbeeld de Europese basis voor Indiase zakelijke relaties. De relatie tussen India en Nederland rust echter op een breder fundament dan handelsbetrekkingen of geopolitieke overwegingen alleen. In de cultuur-, onderwijs-, en erfgoedsector is er sprake van toenemende samenwerking. Daarnaast voelt niet alleen de groep Indiase Nederlanders, maar ook de grote groep Hindoestaanse Nederlanders, een sterke band met India.

Centrale vraagstelling

Wat betekent de veranderende geopolitieke situatie van India voor de verhouding tussen Nederland/EU en India?

Kernpunten

- India is een groeimarkt en Nederland is voor India een belangrijke exportmarkt
- India vervult in de Indo-Pacific regio een belangrijke maar politiek lastige rol
- Democratie en mensenrechten zijn in toenemende mate een punt van zorg
- India neemt duidelijk stelling in het debat rond mondiaal klimaatbeleid

Analyse

1. Wat is de economische relatie tussen Nederland/EU en India, wat is daarvan de omvang en het belang?

Voor India is de EU van groot belang. De Indiase handel met de EU ontloopt die met de VS en China nauwelijks: in 2020 respectievelijk 11,1, 11,7, en 12% van de totale Indiase handel.¹ Omgekeerd is het beeld anders: voor de EU was India in 2020 slechts verantwoordelijk voor 1,8% van het handelsvolume. Ter vergelijking: dat is voor China 16,1% en voor de VS 15,2%. Op nationaal niveau is het belangrijk om te melden dat Nederland voor India het zevende exportland is, en dat het land daarmee naar geen enkel EU-land zoveel exporteert als naar Nederland.² Binnen die uitvoer is aardolie zeer belangrijk, maar die handel fluctueert sterk. Een duidelijker trend is het groeiende belang van medicinale en farmaceutische producten. Dit is de sector waar er sprake is van substantiële in- én uitvoer met Nederland: €131 miljoen naar India, €203 miljoen uit India.³ De organische-chemiesector vertoont een vergelijkbaar beeld. Het totale belang van goederenhandel met India voor de Nederlandse economie is gering (0.7% in 2019) maar wel sterk sector-gedreven.

¹ European Commission, Trade Picture: India, 10 Sept. 2021.

² Government of India, Ministry of Commerce, gegevens 2019-2020 (dus vóór pandemisch effect).

³ Centraal Bureau voor de Statistiek, gegevens 2020.

Het is onduidelijk wat het langetermijneffect van de pandemie zal zijn. De Indiase economie kromp in 2020 met 8%, wat interpretatie van de cijfers hierboven enigszins bemoeilijkt.⁴ In 2021 groeide de economie weer, en de verwachting is dat de groei weer zal tenderen naar de pre-pandemische groei. Dat betekent dat het handelstekort, dat in 2020 kortstondig afnam, ook weer zal groeien: Nederland voert meer uit India in dan naar India wordt uitgevoerd. Dat kan niet los gezien worden van het feit dat India geen vrijhandelsnatie is, en sterke autarkische reflexen kent. Importheffingen behoren tot de hoogste ter wereld (gem. 13,8% in 2019). Importheffingen worden weliswaar regelmatig herzien, maar de onderliggende reflex blijft hetzelfde. Onder de regeringen Modi is deze reflex, met campagnes als “Make in India” en “Atmanirbhar Bharat” (zelfvoorzienend India), eerder toe- dan afgenomen. Hierin spelen regionale machtsoverwegingen een belangrijke rol: India heeft een zeer groot handelstekort met China, en India ziet importheffingen als een belangrijk instrument om dat te mitigeren.

2. Wat is positie van India in de wereld en hoe opereert India in de huidige geopolitieke verhoudingen?

De belangstelling voor India als strategische partner neemt toe. Hier is sprake van een wisselwerking met kritiek op China's omgang met minderheden, en met toenemende rivaliteit tussen China en de VS, die ook de percepties in veel andere landen vormgeeft. Vanuit deze optiek is India ten eerste belangrijk als buurland van China. De rivaliteit tussen beide landen is structureel, langdurig en is door de grootte van beide landen een belangrijke factor in de internationale verhoudingen binnen Azië. Ten tweede is India de belangrijkste regionale grootmacht in de Indische Oceaan en speelt daarmee een cruciale rol binnen de Indo-Pacific-regio. Hoewel de term ‘Indo-Pacific’ veelvuldig wordt gebruikt om een belangrijk geopolitiek theater aan te duiden, lopen er verschillende definities door elkaar. Er wordt door westerse landen vaak automatisch van uitgegaan dat het gaat om de bekende ‘Asia-Pacific’ regio plus India, terwijl India ‘Indo-Pacific’ juist centreert op de Indiase Oceaan en daarmee de Oost-Afrikaanse kust ook ziet als integraal onderdeel van de regio. Voor China is de regio weliswaar van groot belang, maar daar wordt de term Indo-Pacific nagenoeg niet gebruikt.

De Indo-Pacific is om vele redenen belangrijk. India en China tellen samen meer dan een derde van de wereldbevolking. De regio bevat de grootste democratie ter wereld (India), het grootste moslimland (Indonesië) en de belangrijkste vaarroute: een derde van alle scheepvaart gaat door de Zuid-Chinese zee. De regio bevat ook zeven van de tien grootste staande legers ter wereld en vele potentiële conflictgebieden. Bij het formeren van een brede strategie ligt het in de lijn der verwachting dat India een eigen koers zal blijven varen en zich niet zal laten leiden door druk van mogelijke westerse partners, bijvoorbeeld in een alliantie tegen China. De Indo-Pacific-strategie van India bestaat tot nu toe uit tegendruk bieden aan China, zonder daarbij China tegen zich in het harnas te jagen. Dit plaatst India in een moeilijke positie ten opzichte van zowel westerse partners als China.

Ten slotte is de moeizame relatie van India met buurlanden binnen Zuid-Azië een obstakel dat de ontwikkeling van de geopolitieke rol van India in de Indo-Pacific verder in de weg staat. Hoewel de belangen van India en de EU hier niet parallel lopen, heeft de recente [India-EU-27-top](#) wel de nadruk gelegd op het verstevigen van het India-EU-partnerschap in *global governance*. Op dit vlak ontwikkelt de relatie tussen India en de EU zich positief, met name op het terrein van (maritieme) veiligheid, cyberdreiging en nucleaire non-proliferatie. India en de EU vinden elkaar in hun commitment aan een vrije, open, *rules-based* Indo-Pacifische ruimte, met nadruk op territoriale integriteit en vrij lucht- en scheepvaartverkeer. De uitbouw van de relatie met India in deze context is voor Europa van groot belang, maar zal zorgvuldig moeten worden afgewogen in de context van deze bredere geopolitieke overwegingen.

3. Wat zijn in India de recente ontwikkelingen rond vraagstukken van democratie en mensenrechten?

⁴ International Monetary Fund (IMF), Latest World Economic Outlook Projections, 2021.

Op het terrein van democratie en mensenrechten lijkt India in toenemende mate te fungeren als een soort “ersatz”-China: een economie ter grootte van een continent en een opkomende wereldmacht, maar met de voordelen van een democratisch systeem en een internationaal georiënteerde elite. Op het terrein van mensenrechten is het daarom verleidelijk om India te zien als alternatieve gesprekspartner, zeker in de context van toegenomen kritiek op China’s omgang met minderheden. Daarbij moet India’s eigen omgang met minderheden echter niet uit het oog worden verloren. De twee belangrijkste ontwikkelingen dateren uit 2019, maar zijn op het moment van schrijven nog gaande.

De *Citizenship Amendment Act (CAA)* van december 2019 wordt gezien als een waterscheiding in het beleid van New Delhi. Deze wet voorziet in een pad naar staatsburgerschap voor religieuze minderheden uit buurlanden, maar sluit moslims daarbij uit. De CAA leidde tot veel internationale kritiek, onder andere van de VN Human Rights Office, maar ook tot straatprotesten in India zelf. Dit creëerde veel onrust, verergerd door het vaak harde optreden van de politie bij deze protesten, onder andere tegen kritische studenten en journalisten.

De Indiase grondwet voorzag daarnaast tot 2019 in een speciale status voor Jammu en Kashmir, India’s enige deelstaat met een moslimmeerderheid. Met het schrappen van grondwetsartikel 370 verdwijnt Kashmirs eigen wetgevende macht, maar mogen ook mensen van buiten de deelstaat land bezitten. Bij dit laatste speelt lokaal de angst dat wordt ingezet op het veranderen van de demografische samenstelling van de staat. Op de daaropvolgende onrust in Jammu en Kashmir werden op grote schaal troepen ingezet, maar werden ook telefoon- en internetdiensten uitgeschakeld, die op sommige plekken anderhalf jaar lang ontoegankelijk zijn gebleven. Een aantal lokale politici is gearresteerd. In India zelf liggen beide kwesties - de CAA en het schrappen van artikel 370 uit de Grondwet – zeer gevoelig, maar passen in een bredere trend van toenemende druk op religieuze minderheden en op dalits (de laagste kaste). De India-EU Human Rights Dialogue, die in 2021 voor de negende keer plaatsvond, is een belangrijk instrument om op dit gebied het gesprek open te houden.

4. Op welke wijze geeft India vorm aan de energietransitie en wat zijn de prioriteiten van de Indiase regering op het terrein van klimaat en energie in het licht van de internationale afspraken?

In de recente India-EU 27 Summit op 8 mei 2021 speelden klimaatverandering en groene energie een grote rol. Doel daarbij is het verbreden van samenwerking tussen India en de EU met het oog op de brede inzet van hernieuwbare energie, energie-efficiëntie, *smart grids* en opslagoplossingen. Juist voor India is dat aantrekkelijk. India leunt voor energie grotendeels op fossiele brandstoffen, waarvan de meeste worden geïmporteerd. Energiezekerheid is daarmee een belangrijk en groeiend thema, vooral nu. Sinds de liberalisering van de economie in de jaren negentig is de middenklasse sterk gegroeid. Daarmee is de energievraag per huishouden sterk toegenomen. Deze groei zal de komende jaren doorzetten. Dit heeft geleid tot een corresponderende belangstelling voor, en investeringsbereidheid in, duurzame energie.

India is een actieve deelnemer in mondiale inspanningen om de opwarming van de aarde af te remmen. Op de recente klimaatop in Glasgow verklaarde Modi het India’s doel om *net zero* uitstoot te bereiken in 2070 en het aandeel van hernieuwbare energie te vergroten tot 50%. Anderzijds is India ook de belangrijkste stem in internationale onderhandelingen in het opkomen voor de relatieve achterstand van niet-westerse, en met name postkoloniale landen, ten opzichte van de rest van de wereld, en het belang om die achterstand niet door toedoen van klimaatbeleid te vergroten. Zo kwam de Indiase eis om te spreken van een *phase down* van steenkool in plaats van een *phase out* – overigens gesteund door China – India op stevige kritiek te staan. Wat betreft binnenlands beleid heeft India op het terrein van klimaat- en energieproblematiek een activistische Hoge Raad, die artikel 21 van de Indiase grondwet – *right to life and liberty* – breed interpreteert als het recht op een gezonde leefomgeving. In de afgelopen twintig jaar is inderdaad veelvuldig gebruikt gemaakt van *public interest litigation* (PIL) om industriële vervuiling aan

te pakken. Het is daarbij belangrijk om aan te tekenen dat deze uitspraken eerder een normerende werking hebben dan onmiddellijk praktisch effect.

Tot slot moet het belang van water niet onderschat worden in het licht van klimaatverandering, maar ook in dat van regionale spanningen. De Indian Himalayan Region (IHR) heeft het grootste gletsjerreservoir buiten de poolregio's. De IHR is verantwoordelijk voor ruim twee derde van het Indiase rivierwater. Voedselzekerheid, met name in noord- en oost-India, is afhankelijk van de IHR. De spanningen tussen India en China in de Himalaya zijn, na een periode van relatieve rust, de afgelopen jaren verergerd. In 2020 kwam het zelfs kortstondig tot een confrontatie. Inzet is daarbij niet langer alleen het betwiste grensgebied, maar juist waterzekerheid. Plannen om dichtbij de grens een megadam en waterkrachtcentrale te bouwen in de Yarlung Tsangpo-rivier hebben potentieel grote invloed in India, zonder dat er sprake is van *water sharing agreements*. Deze rivier stroomt door Tibet en wordt uiteindelijk in India en Bangladesh de Brahmaputra. Onder druk van gletsjerafname en industriële vervuiling zal waterzekerheid in de toekomst een belangrijke rol spelen.

Bronnen

Chandrachud, Abhinav, 'Secularism and the Citizenship Amendment Act', *Indian Law Review* vol. 4 no. 2, 2020, <https://doi.org/10.1080/24730580.2020.1757927>.

Dutta, Ankita, 'India-EU 27 Leader Summit 2021: Key Outcomes', ICWA 25 May 2020. www.icwa.in

Hall, Ian and Sumit Ganguly, 'Introduction: Narendra Modi and India's Foreign Policy', *International Politics*, 13 Oct 2021, <https://doi.org/10.1057/s41311-021-00363-8>

He, Kai en Minjiang Li, 'Unpacking the Strategic Dynamics of the Indo-Pacific', *International Affairs* 96:1 (2020).

Huju, Kira, 'Saffronizing diplomacy: the Indian Foreign Service under Hindu nationalist rule', *International Affairs*, 7 Feb 2022 <https://doi.org/10.1093/ia/iiab220>.

Indian Ministry of External Affairs, '9th India-EU Human Rights Dialogue', Press Release 12 April 2021.

Jain, Romi, 'The Indian Supreme Court as Environmental Activist', *The Diplomat*, 24 Jan. 2014.

Paliwal, Avinash, 'Politics, Strategy, and State Responses to Conflict-Generated Migration: Evidence from India', *Journal of Global Security Studies* 7:1 (2022) <https://doi.org/10.1093/jogss/ogab032>.

Rajagopalan, Rajesh, 'Evasive Balancing: India's Unviable Indo-Pacific Strategy', *International Affairs* 96:1 (2020) <https://doi.org/10.1093/ia/iiz224>.

Shah, Fahad, 'The Tattered Dream of a New Kashmir', *Foreign Affairs* 7 Dec 2021.

Disclaimer: De Jonge Akademie, KNAW, NFU, NWO, TNO en UNL bemiddelen tussen parlementaire kennisvraag en wetenschappelijk kennisaanbod. De informatie in het kader van Parlement en Wetenschap is afkomstig van vooraanstaande wetenschappers, maar niet onderworpen aan peer review en niet door de wetenschapsorganisaties geverifieerd.

Tweede Kamer
DER STATEN-GENERAAL

KNAW

de jonge akademie

NWO

NFU

Universiteiten
van Nederland

TNO